

УДК 001.894.2:347.211

DOI: 10.37128/2520-6168-2020-1-18

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ФОРМУЛИ ВИНАХОДУ ЧИ КОРИСНОЇ МОДЕЛІ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Холодюк Олександр Володимирович, к.т.н., ст. викладач

Булін Руслан Миколайович студент

Вінницький національний аграрний університет

Oleksandr Kholodyuk, PhD., Senior teacher

Ruslan Bulin student

Vinnytsia National Agrarian University

Винахідницька і патентно-ліцензійна робота є невід'ємною частиною діяльності інженерно-технічних і наукових працівників в усіх сферах народного господарства. Винахідництво – створення технологічного (технічного) рішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності). Такими рішеннями, зокрема, можуть бути винаходи чи корисні моделі. Отже, оформлення заявок, зокрема її складової частини - формули винаходу та корисної моделі формули є актуальним завданням при підготовці матеріалів заявки для одержання охоронного документу – патенту.

Об'єктом дослідження в даній статті була підготовка, послідовність викладення з врахуванням структури взаємопов'язаних елементів і частин формули, як складової заявки на винахід чи корисну модель.

Мета роботи полягала у повному, всебічному дослідженні правильного оформлення формули винаходу та корисної моделі як складової частини заявки, та тієї, що визначає обсяг правової охорони.

Завданням роботи передбачалось: здійснити розгляд творчості і винахідницької діяльності людини як виду її самореалізації; проаналізувати властивості винаходу та корисної моделі як об'єкти правової охорони; дослідити особливості оформлення формули винаходу та корисної моделі.

Методика досліджень була заснована на методі матеріалістичної діалектики, методах аналізу та синтезу як інформації з офіційних джерел так і інформації з праць інших дослідників.

У науковій роботі розглянуто особливості оформлення формули винаходу чи корисної моделі як складової частини заявки, яку подають до державного підприємства "Український інститут інтелектуальної власності" для одержання патенту. Здійснено аналіз призначення формули винаходу (корисної моделі) і вимоги до неї. Так, ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки. Здійснено аналіз складу формули, яка містить обмежувальну, розділову і відмінну частини. Розглянуто особливості змісту заявки на винахід щодо "пристрою", "способу" та "нового застосування відомого продукту чи процесу".

Ключові слова: творчість, винахідництво, винахід, корисна модель, заявка, формула винаходу (корисної моделі), правова охорона.

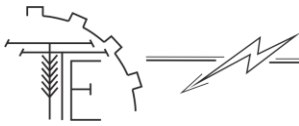
Лім. 17

1. Вступ

Необхідність створення принципово нових технологій і машин, перехід виробництва аграрної продукції на високі технології, входження держави в систему країн з ринковими відносинами вимагають знань з питань правової охорони і використання інтелектуальної власності, в тому числі, промислової власності.

Винахідницька і патентно-ліцензійна робота є невід'ємною частиною діяльності інженерно-технічних і наукових працівників в усіх сферах народного господарства чи в агропромисловому комплексі країни.

У сучасних умовах будь-який вид діяльності людини - виробництво, оборона, охорона здоров'я тощо – просто неможливий без належного науково-технічного забезпечення, так само, як неможливий

соціально-економічний прогрес суспільства без духовного розвитку. Це щільно взаємопов'язані процеси, які, в свою чергу, взаємозалежні. Наука не може успішно розвиватися, якщо виробництво не забезпечить її необхідними інструментами, приладами, устаткуванням. У свою чергу, виробництво не може прогресувати без розвитку науки і техніки.

Не буде перебільшенням твердження, що однією з найпотужніших рушійних сил розвитку цивілізації є творча діяльність людей. Адже творчість - це не лише цілеспрямована пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, але ще й вирізняється своєю новизною, неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю [1].

Будь-яка людина тією чи іншою мірою володіє творчими здібностями до розробки нових прийомів діяльності, оволодіння новими знаннями, формулювання проблем, пізнання невідомого.

2. Постановка проблеми

Одним із результатів (видів) науково-технічної творчості є винахідництво, що дозволяє самовиразитись технічно обдарованим особистостям, а саме: вченим, інженерам, студентам та іншим технічним працівникам.

Винахідницька діяльність зумовлена необхідністю вирішення якоїсь конкретної технічної проблеми для забезпечення реалізації господарського або наукового завдання.

Винахідництво – створення технологічного (технічного) рішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності) [2]. Такими рішеннями, зокрема, можуть бути винаходи чи корисні моделі.

Винаходи (корисні моделі) є результатом інтелектуальної власності та охороняються правом промислової власності.

Діяльність вищих навчальних закладів України тісно пов'язана з проблемою винахідництва і раціоналізації. Це особливо стосується науково-дослідної роботи науково-педагогічних працівників та студентів. У зв'язку з загальним прогресом науки і техніки зростають вимоги до якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, усе більше значення приділяється науково-дослідній роботі студентів, яка може проводитись у різних формах. Ця робота стає нерозривною частиною науково-дослідної роботи кафедр, лабораторій і науково-дослідних секторів вищих навчальних закладів освіти за держбюджетними і господарчо-договірними темами, комплексними і цільовими програмами.

Отож, оформлення заявок, зокрема її складової частини - формули винаходу чи корисної моделі є актуальним завданням при підготовці матеріалів заявки для одержання охоронного документу – патенту, як науково-педагогічними працівниками так і студентами.

3. Аналіз останніх досліджень і публікацій

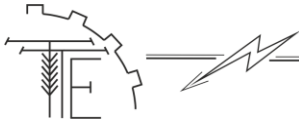
Сьогодні у вищих навчальних закладах країни зосереджений значний науковий потенціал, роль якого в розвитку сучасної науки є дуже важливою. Підвищуються також вимоги до рівня досліджень, проведених на кафедрах, у лабораторіях, навчально-дослідницьких центрах тощо. За останні роки в цій області відбулися помітні зрушення у бік різкого збільшення обсягу наукових робіт з виконанням комплексних цільових програм регіонального і загальнодержавного значення. Зрозуміло, що розробка широкомасштабних комплексних і цільових програм вимагає високого рівня наукової творчості в області фундаментальних і прикладних наук.

Одним із результатів (видів) науково-технічної творчості є винахідництво, що дозволяє самовиразитись технічно обдарованим особистостям, а саме: вченим, інженерам, студентам та іншим технічним працівникам.

Винахідницька діяльність зумовлена необхідністю вирішення якоїсь конкретної технічної проблеми для забезпечення реалізації господарського або наукового завдання. Проблеми можуть бути пов'язані з випуском нової продукції з наперед заданими властивостями, розширенням функцій або підвищення продуктивності (стаціонарного обладнання або агрегатів), зменшення енергоспоживання, підвищення надійності технічних систем тощо.

Винахідництво – створення технологічного (технічного) рішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності) [3]. Такими рішеннями, зокрема, можуть бути винаходи чи корисні моделі.

У кожному випадку створення винаходу пов'язано з творчим застосуванням відомих фізичних явищ та нових технічних підходів з метою досягнення якісно нових результатів, у порівнянні з відомими пристроями, системами, процесами тощо.

Винаходи (корисні моделі) є результатом інтелектуальної власності та охороняються правом промислової власності.

В Україні законодавство про науково-технічну творчість в основному сформовано і зараз основними джерелами законодавства України про промислову власність є Цивільний кодекс України [3], а також Закони України: "Про власність" від 7 лютого 1991 р. [4], "Про основи державної політики в сфері науки і науково-технічної діяльності" від 13 грудня 1991 р. [5], "Про науково-технічну інформацію" від 25 червня 1993 р. [6], "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" від 15 грудня 1993 р. [7], (із змінами, внесеними згідно із законами України).

Відомо, що будь-яке законодавство, об'єктивно впливаючи з існуючої реальності, відчиняє зворотний активний вплив на відповідні сторони громадського життя і діяльності людей. Такий вплив стає більш ефективним при більш глибокому розумінні суті даного законодавства, в оволодінні ним, цілеспрямованому практичному застосуванні його в інтересах суспільства. Це повною мірою відноситься до законодавства з винахідництва і раціоналізації.

4. Мета досліджень

Полягає у повному, всебічному дослідженні правильного оформлення формули винаходу чи корисної моделі як складової частини заявки, та тієї що визначає обсяг правової охорони.

Методика досліджень заснована на методі матеріалістичної діалектики, методах аналізу та синтезу як інформації з офіційних джерел так і інформації з праць інших дослідників.

5. Викладення основного матеріалу

Винаходи і корисні моделі є об'єктами права промислової власності [3].

Так, відповідно до статті 1 Закону "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" [7] (далі Закон про охорону прав (3687-12)) винахід (корисна модель) – це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технологій.

У чому ж тоді відмінність між винаходом та корисною моделлю?

Спробуємо розібратись більш детально.

Відповідно до статті 1 Закону про охорону прав (3687-12):

Винахід – це технічне рішення в будь-якій галузі суспільно корисної діяльності, яке відповідає умовам патентоздатності і є результатом інтелектуальної діяльності людини.

Корисна модель – нове і промислово придатне конструктивне виконання пристрою.

Згідно з частиною 1 статті 6 Закону про охорону прав (3687-12) правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.

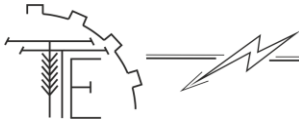
Так, винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним. У свою ж чергу, корисна модель відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою та промислово придатною.

Більш детально ці умови у даній роботі ми розглядати не будемо, оскільки нашою метою є більш глибокий розгляд особливостей оформлення саме формули винаходу (корисної моделі) як об'єктів правової охорони. Окрім формули винаходу (корисної моделі), заявка містить також заяву про видачу патенту чи деклараційного патенту України на винахід (корисну модель), опис винаходу (корисної моделі), креслення (якщо на них є посилання в описі) та реферат. Але, саме, формула винаходу (корисної моделі), як зазначено у пункті 7.1.1 Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель [8] (далі правил складання і подання заявки (z0173-01)), призначена для визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом (деклараційним патентом). Тому при оформленні заявки на винахід (корисну модель) необхідно зосередити увагу саме на оформленні формули винаходу (корисної моделі).

Слід також зазначити, що відповідно до частини 2 статті 6 Закону про охорону прав (3687-12) об'єктом винаходу, правова охорона якому (якій) надається згідно з Законом [7] може бути:

- продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму тощо);
- процес (спосіб);
- застосування раніше відомого продукту чи процесу за новим призначенням.

Також, відповідно до цієї ж частини 2 статті 6 Закону про охорону прав (3687-12) об'єктом корисної моделі може бути конструктивне виконання пристрою.

З метою подання заявки продукт чи процес вважається відомим, якщо він розкритий у будь-якому джерелі інформації, у тому числі в будь-якій заявці на винахід (корисну модель), зокрема в заявці, що подається.

Продукт як об'єкт технології - це матеріальний об'єкт як результат діяльності людини [7]. Таким продуктом, зокрема, є пристрій, механізм, система (комплекс) взаємодіючих пристроїв, споруда, виріб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини та інший біологічний матеріал, у тому числі трансгенна рослина і тварина.

Процес як об'єкт технології – це дія або сукупність дій, виконуваних щодо продуктів та інших матеріальних об'єктів за допомогою принаймні одного продукту і спрямованих на досягнення певного технічного результату [7]. Таким процесом, зокрема, є виготовлення, обробка, переробка продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних, вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом, який є об'єктом технології.

У частині 3 статті 6 Закону про охорону прав (3687-12) зазначені об'єкти технологій на які правова охорона не поширюється, а у пункті 2.5 Правил складання і подання заявки (z0173-01) зазначені об'єкти, які не визнаються винаходами (корисними моделями). Тому на початку підготовки матеріалів заявки на винахід (корисну модель) обов'язково необхідно узгодити (уточнити) чи поширюється правова охорона на вибраний вами об'єкт.

При оформленні опису та формули винаходу (корисної моделі) необхідно враховувати і те, що дана заявка на винахід повинна стосуватися одного винаходу або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдності винаходу). Ця умова прописана у частині 4 статті 12 Закону про охорону прав [7].

Отож, група винаходів визнається пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, якщо має місце технічний взаємозв'язок між цими винаходами, що виражається однією або сукупністю однакових чи відповідних суттєвих ознак, які визначають внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів, які розглядаються в сукупності.

Більш детальний опис дотримання вимоги єдності винаходу (корисної моделі) зазначений у пункті 2.6 і 2.7 Правил складання і подання заявки (z0173-01), де зокрема вказано, що заявка стосується одного винаходу (корисної моделі), який (яка) охарактеризований (на) з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів його здійснення, що не супроводжується заміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули винаходу.

Як уже зазначалось, формула винаходу (корисної моделі) призначена для визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом.

Відповідно до частини 8 статті 12 Закону про охорону прав (3687-12) формула винаходу (корисної моделі) повинна виражати його (її) суть і викладатися у визначеному порядку ясно і стисло.

Формула винаходу (корисної моделі) визнається такою, що виражає суть винаходу (корисної моделі), якщо вона містить сукупність його (її) суттєвих ознак, достатню для досягнення зазначеного заявником технічного результату.

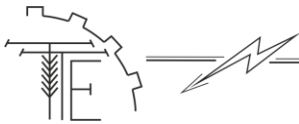
Формула винаходу (корисної моделі) повинна базуватися на описі й характеризувати винахід (корисну модель) тими самими поняттями, що містить опис винаходу (корисної моделі).

Ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки.

Якщо заявка містить креслення, то для кращого розуміння ознак, зазначених у формулі винаходу (корисної моделі), у їх взаємозв'язку з відповідними позиціями на кресленнях допускається після зазначення ознаки у формулі винаходу (корисної моделі) проставляти відповідні позиції в дужках. При цьому зазначення позиції не обмежує обсяг правової охорони, що визначається формулою.

Характеристика ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) не може бути замінена посиланням на опис чи креслення. Заміна допускається у виняткових випадках, коли неможливо виразити ознаку інакше. Заявник повинен показати, що така необхідність існує.

Відповідно до пункту 7.1.8 Правил складання і подання заявки (z0173-01) ознаку винаходу (корисної моделі) доцільно характеризувати загальним поняттям (що виражає функцію, властивість тощо), яке охоплює різні окремі форми його реалізації, якщо саме ці характеристики, які містяться в загальному понятті, забезпечують у сукупності з іншими ознаками досягнення зазначеного заявником технічного результату.

Якщо таке поняття відсутнє або узагальнення неправомірне, то ознака винаходу (корисної моделі) може бути виражена як альтернатива.

Ознака винаходу (корисної моделі) може бути виражена як альтернатива за умови, що така ознака при будь-якому зазначеному в альтернативі виборі у сукупності з іншими ознаками забезпечує досягнення одного і того самого технічного результату.

Формулу винаходу (корисної моделі) необхідно оформляти відповідно до встановлених вимог та структури. Розглянемо їх більш детально.

Формула винаходу (корисної моделі) може бути одноланковою чи багатоланковою і включати відповідно один або декілька пунктів [9].

Одноланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) сукупністю суттєвих ознак, які не мають розвитку чи уточнення щодо окремих випадків його виконання або використання.

Багатоланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) з розвитком і (або) уточненням сукупності його (її) ознак стосовно деяких випадків виконання і використання винаходу (корисної моделі) або для характеристики групи винаходів.

Багатоланкова формула, що характеризує один винахід (корисну модель), має один незалежний пункт і наступний (наступні) за ним залежний (залежні) пункт (пункти).

Багатоланкова формула, що характеризує групу винаходів, має декілька незалежних пунктів, кожен з яких характеризує один з винаходів групи. При цьому кожен з винаходів групи може бути охарактеризований із залученням залежних пунктів, підпорядкованих відповідному незалежному пункту. Щодо пояснень незалежних і залежних пунктів формули розглянуто у наступному пункті роботи.

Відповідно до пункту 7.2.5 Правил складання і подання заявки (z0173-01) при складанні багатоланкової формули дотримуються таких правил:

➤ незалежні пункти, як правило, не повинні містити посилань на інші пункти формули, однак такі посилання допускаються, якщо вони дають змогу викласти даний незалежний пункт без повторення в ньому повністю змісту інших пунктів;

➤ залежні пункти формули групуються разом з тим незалежним пунктом, якому вони підпорядковані, у тому числі, коли для характеристики різних винаходів групи залучаються залежні пункти однакового змісту;

➤ пункти багатоланкової формули винаходу (корисної моделі) нумеруються арабськими цифрами, починаючи з 1 (у порядку їх викладення).

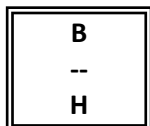
Пункт формули винаходу (корисної моделі) згідно з пунктом 7.3 Правил складання і подання заявки (z0173-01) складається з:

➤ **обмежувальної частини**, яка включає ознаки винаходу (корисної моделі), які збігаються з ознаками найближчого аналога, у тому числі родове поняття, що характеризує призначення об'єкта;

➤ **розділової (розмежувальної) частини**, висловлену фразою "який (яка, яке) відрізняється тим, що...";

➤ **відмінної частини**, яка включає ознаки, що відрізняють винахід (корисну модель) від найближчого аналога.

Символічно формулу винаходу можна представити у вигляді [10]:

- Відоме: назва і ознаки прототипу (обмежувальна частина),
- який (яка, яке) відрізняється тим, що... (розділова частина)
- Нові ознаки (відмінна частина)

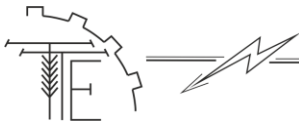
Наприклад [11]:

Формула винаходу

Незалежний пункт:

- родове поняття
- поєднувальна зв'язка
- обмежувальна частина

Різальний апарат,
що містить
підбирач рослинної маси, бітерний живильний пристрій з набором
пластин, формуючий канал з піддоном, який містить прорізи, ножі,
що входять в прорізи піддона, механізми приводу,

- розділова частина
- відмінна частина

який відрізняється тим, що, ножі виконані дисковими, піддон формуючого каналу розташований над живильним бітером, а батареї ножів встановлені над піддоном, не менше ніж в три ряди вздовж піддона, причому кожна батарея індивідуально підпружинена.

Без поділу на обмежувальну й відмітну частини, зокрема, складають формулу винаходу (корисної моделі), яка характеризує [9]:

- індивідуальну сполуку;
- штам мікроорганізму, культуру клітин рослин і тварин;
- нове застосування відомого продукту чи процесу;
- винахід (корисну модель), що не має аналогів.

В заявці на застосування формула винаходу викладається так: "Застосування... (вказується назва або визначення відомого пристрою, способу або речовини або штаму)... як... (вказується конкретне нове призначення пристрою, способу, речовини, штаму)". Формула винаходу повинна відображати технічний розв'язок задачі, а не постановку задачі.

Формулу (або кожний пункт багатоланкової формули) викладають одним реченням.

Незалежний пункт формули винаходу (корисної моделі) повинен стосуватися лише одного винаходу (однієї корисної моделі) або групи винаходів, заявлених як альтернатива.

У незалежний пункт формули винаходу чи корисної моделі (або) в кожний незалежний пункт формули, що характеризує групу винаходів включають сукупність ознак, достатніх для досягнення технічного результату. Зазначена сукупність ознак визначає обсяг правової охорони.

При складанні незалежного пункту формули слід урахувувати, що сукупність ознак, достатніх для досягнення технічного результату, повинна бути передана певним набором ознак, властивих цьому об'єкту.

Відповідно до пункту 7.3.4 Правил складання і подання заявки (z0173-01) [8] незалежний пункт формули винаходу (корисної моделі) не визнається таким, що стосується одного винаходу (корисної моделі), якщо він містить:

- викладені як альтернатива ознаки, які не забезпечують одержання того самого технічного результату, або викладені як альтернатива групи ознак, причому кожна з альтернативних груп включає кілька функціонально самостійних ознак (вузол або деталь пристрою; операція способу, речовина, матеріал або прилад, застосовані в способі; інгредієнт композиції і т. ін.), у тому числі, коли вибір однієї з таких альтернативних ознак залежить від вибору, який зроблено щодо іншої (інших) ознаки (ознак);
- характеристики винаходів, які стосуються об'єктів різного виду чи сукупності засобів, кожний з яких має своє власне призначення, а в цілому зазначена сукупність не реалізує спільного призначення.

До залежного пункту формули винаходу (корисної моделі) включають ознаки, що розвивають чи уточнюють сукупність ознак, зазначену в незалежному пункті формули, у тому числі шляхом розвитку чи уточнення окремих ознак цієї сукупності, та необхідні лише в окремих випадках виконання винаходу (корисної моделі) або його (її) використання [9].

Обмежувальна частина залежного пункту формули включає родові поняття, що відображає призначення винаходу (корисної моделі), викладене, як правило, скорочено в порівнянні з наведеним у незалежному пункті, і містить посилання на незалежний пункт і (або) залежний (залежні) пункт (пункти), якого (яких) він стосується.

Підпорядкованість залежних пунктів незалежному може бути безпосередньою і опосередкованою, тобто з посиланням на один або декілька залежних пунктів.

Безпосередню підпорядкованість залежного пункту застосовують тоді, коли для характеристики винаходу (корисної моделі) в окремому випадку його виконання чи використання поряд із ознаками цього пункту необхідні лише ознаки, зазначені в незалежному пункті формули.

Опосередковану підпорядкованість залежного пункту незалежному застосовують, якщо для зазначеної характеристики, окрім ознак не залежного пункту формули, необхідні ще й ознаки одного чи кількох інших залежних пунктів формули.

При підпорядкованості залежного пункту декільком пунктам формули посилання на них зазначають з використанням альтернативи.

У залежному пункті формули, що характеризує один об'єкт, в усіх випадках під поняттям "Пристрій за п.1" розуміють повний зміст першого пункту формули, а саме сукупність усіх без винятку ознак, наведених у його обмежувальній та відмітній частинах.

Наприклад [12]:**Незалежний пункт:**

- родове поняття
- поєднувальна зв'язка
- обмежувальна частина

- розділова частина
- відмінна частина

Залежний пункт

- скорочене родове поняття з посиланням на не залежний пункт
- розділова частина
- відмінна частина

Залежний пункт

- скорочене родове поняття з посиланням на не залежний пункт
- розділова частина
- відмінна частина

Залежний пункт

- скорочене родове поняття з посиланням на не залежний пункт
- розділова частина
- відмінна частина

Залежний пункт

- скорочене родове поняття з посиланням на не залежний пункт
- розділова частина
- відмінна частина

Формула винаходу

1.

Аксіально-роторний, молотильно-сепаруючий пристрій, що містить ротор з розташованим на ньому по гвинтовій лінії штифтовими елементами, який знаходиться всередині кожуха з штифтовими елементами, частина якого виконана у вигляді деки, **який відрізняється тим, що** кола, що описані по кінцям штифтових елементів ротора, менше кіл, описаних по кінцям штифтових елементів кожуха.

2.

Пристрій за п. 1,

який відрізняється тим, що

штифтові елементи ротора і кожуха розташовані зпарено, і кожна пара знаходиться в одній поперечній вертикальній площині.

3.

Пристрій за п. 1,

який відрізняється тим, що

висота штифтових елементів ротора більше висоти штифтових елементів кожуха.

4.

Пристрій за п. 1,

який відрізняється тим, що

штифтові елементи кожуха розташовані у вигляді одного поздовжнього ряду.

5.

Пристрій за п. 1,

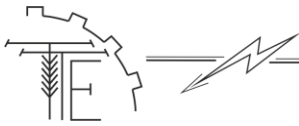
який відрізняється тим, що

штифтові елементи кожуха розташовані у вигляді декількох поздовжніх рядів.

Щодо підпису, то формулу винаходу (корисної моделі) підписують автори у тому самому порядку, що й заяву про видачу патенту. Окрім підписів авторів формулу також підписує ректор (директор) і проректор (заступник директора) з наукової роботи (у разі подачі заявки юридичною особою).

Особливості змісту заявки на винахід щодо пристрою зазначені у пункті 10 Правил складання і подання заявки (z0173-01). Так для характеристики об'єкта винаходу "пристрій" використовують, зокрема, такі ознаки:

- наявність конструктивного (конструктивних) елемента (елементів);
- наявність зв'язків між елементами;
- взаємне розташування елементів;
- форму виконання елемента (елементів) або пристрою в цілому;
- форму виконання зв'язків між елементами;

- параметри та інші характеристики елемента (елементів) та їх взаємозв'язок;
- матеріал, з якого виготовлено елемент (елементи) або пристрій в цілому, середовище, що виконує функцію елемента, та інші характеристики.

Особливістю формули винаходу є те, що пристрій у формулі характеризують у статичному стані.

У формулі можна зазначити про можливість реалізації елементом пристрою певної функції, про виконання елемента рухомим, наприклад, з можливістю повертання або обертання тощо.

Для усунення невизначеності при характеристиці пристрою сукупність його ознак повинна вказувати не лише на наявність елементів, а й на зв'язки між ними і (або) їхнє взаємне розташування.

Посилання на елемент, який не включено до формули, допускається, якщо це посилання не призводить до невизначеності в характеристиці пристрою.

Наприклад [13]:

Формула винаходу

Пневматичний висівний апарат, який включає корпус з насіннєвим бункером і нахилений під кутом 20°...25° до горизонту порожнинний барабан з концентрично розміщеними на його нижній основі комірчинами, а також насіннєвловлювачі, пристрій для створення вакууму і відсікач вакууму, виготовлений у вигляді променерозхідних підпружинених пластин, відрізняється тим, що висівний елемент виконати у вигляді порожнинного зрізаного конуса встановленого на вертикальній осі і зорієнтованого меншою основою до поверхні землі, а комірчини розмістити концентрично на зовнішній конусній поверхні до якої насіннєвловлювачі виконані прилеглими, напроти останніх всередині конуса встановлено відсікачі вакууму.

Особливості змісту заявки на винахід щодо процесу (способу) зазначені у пункті 13 Правил складання і подання заявки (z0173-01). Так, для характеристики об'єкта винаходу "процес" використовують, зокрема, такі ознаки:

- наявність дії або сукупності дій;
- порядок виконання таких дій у часі (послідовно, одночасно, у різних сполученнях тощо);
- умови виконання дій: режим, використання речовин (вихідної сировини, реагентів, каталізаторів тощо), пристроїв (пристосувань, інструментів, обладнання тощо), штамів мікроорганізмів, культур клітин рослин чи тварин.

Особливістю формули винаходу є те, що для усунення невизначеності при характеристиці процесу сукупність його ознак повинна вказувати не лише на наявність дій з матеріальними об'єктами, а і на порядок (послідовність) їх виконання в часі.

Для характеристики дії (заходу, операції тощо) як ознаки процесу треба використовувати дієслова активного стану, дійсного способу, теперішнього часу, третьої особи множини, наприклад, "нагрівають", "зволожують", "загартовують" тощо.

Наприклад [14]:

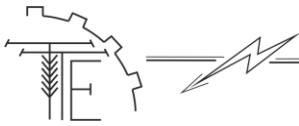
Формула винаходу

Спосіб вирощування картоплі по ресурсозберігаючій технології, що включає роздільні операції передсадивної підготовки ґрунту, внесення мінеральних добрив, закладення їх у ґрунт і садіння та догляд за рослинами, який відрізняється тим, що в зоні бульбового гнізда після проходу коліс трактора, відсутності пошкодження кореневої системи та рослин і бульб, передсадивний обробіток ґрунту, внесення мінеральних добрив, закладення їх у ґрунт і садіння картоплі проводять суміщенням операцій за один прохід агрегатом, де в процесі садіння в місцях проходу коліс трактора встановлюються технологічні міжряддя шириною 0,9 м, а в середині між колесами створюється коля шириною 3,0 м, причому багаторазові міжрядні обробітки і внесення хімічних препаратів в боротьбі з шкідниками і хворобами та бур'янами проводяться з проходом коліс агрегату по постійній технологічній колії.

Наприклад [15]:

Формула винаходу

Спосіб обробітку ґрунту під просапні культури, що передбачає обробку чизельними плугами з формуванням дна борозни гребенистим з чергуванням западин і виступів, який відрізняється тим, що обробіток чизельними плугами проводиться один раз на два роки на глибину, достатню для

руйнування плужної підшви (34-40 см), передпосівний обробіток проводиться комбінованими агрегатами на глибину 5-8 см (для першого року) і 7-12 см (для другого року).

З наведених прикладів [14, 15] бачимо, що особливу увагу при викладенні формули необхідно зосередити на послідовності виконуваних дій у часі, режимах роботи та використовуваних знаряддях.

Особливості змісту заявки на винахід щодо нового застосування відомого продукту чи процесу зазначені у пункті 14 Правил складання і подання заявки (z0173-01) [8]. Так, для характеристики об'єкта винаходу "нове застосування відомого продукту чи процесу" використовують такі ознаки, як:

- коротка характеристика об'єкта, що застосовується, достатня для його ідентифікації;
- зазначення нового призначення цього об'єкта.

Якщо об'єктом винаходу є нове застосування відомого продукту чи процесу, то формула має таку структуру:

"Застосування ... (дають назву чи характеристику продукту чи процесу) як ... (зазначають нове призначення зазначеного продукту чи процесу)".

Нижче наведені приклади формул щодо нового застосування відомого продукту чи процесу (способу).

Наприклад [16]:

Формула винаходу

Застосування просапної сівалки точного висіву як сівалки для посіву озимого ріпаку в богарних умовах Півдня України.

Наприклад [17]:

Формула винаходу

Спосіб застосування органічних добрив включає введення збалансованого вмісту тривалентного хрому в технологію вирощування гречки. Необхідна кількість тривалентного хрому в зерні досягається шляхом внесення під основний обробіток ґрунту органічного добрива "Біоферм" із збалансованим вмістом тривалентного хрому дозою 10 т/га та під час вегетації рослин гречки обприскуванням їх рідким органічним добривом "Біохром" дозою 5 л/га.

Як бачимо з наведених прикладів [16, 17] формула містить ознаки, що коротко характеризують об'єкт, який застосовується і достатній для його ідентифікації та зазначення нового призначення цього об'єкта.

5. Висновок

У роботі розглянуто особливості оформлення формули винаходу чи корисної моделі як складової частини заявки, яку подають до державного підприємства "Український інститут інтелектуальної власності" для одержання патенту.

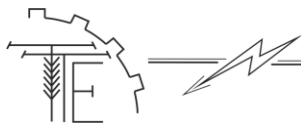
Наукова новизна роботи полягає у вивченні організаційних засад щодо оформлення формули винаходу (корисної моделі) заявки, та подачі власних пропозицій щодо належного викладення формули як такої, що визначає обсяг правової охорони.

Здійснено аналіз призначення формули винаходу (корисної моделі) і вимоги до неї. Так, ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки.

Формулу винаходу (корисної моделі) необхідно оформляти відповідно до встановлених вимог та структури. Так, її можна подавати як одноланкова чи багатоланкова. Здійснено аналіз складу формули, яка містить обмежувальну, розділову і відмінну частини.

Розглянуто особливості змісту заявки на винахід щодо "пристрою", "способу" та "нового застосування відомого продукту чи процесу".

Практичне значення дослідження полягає у формулюванні пропозицій, щодо відповідного оформлення формули винаходу чи корисної моделі при поданні заявки на одержання охоронного документа - патенту та підготовки методичного забезпечення освітньо-навчального процесу. Також результати дослідження можуть бути використані при викладанні навчального курсу "Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності".

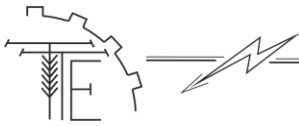

Список використаних джерел

1. Романадзе Л. Д., Цибульов П. М., Кулініч О. О. *Інтелектуальна власність : Підручник*. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 424 с.
2. Кузнецов Ю. М. *Патентознавство та авторське право: Підручник*. К : Кондор, 2008. 428 с.
3. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом. на 13.02.2020 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, 356 с.
4. Закон України "Про власність" від 07.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 20. 249 с.
5. Закон України "Про основи державної політики в сфері науки і науково-технічної діяльності" від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 2-3. 20 с.
6. Закон України "Про науково-технічну інформацію" від 25 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 33. 345 с.
7. Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. 32 с.
8. Про затвердження "Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель": наказ Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 р. № 22. 2001. № 22. 47 с.
9. Методичні рекомендації по оформленню заявки на винахід (корисну модель) з дисципліни "Основи технічної творчості та патентознавства" / Укладачі: Л. П. Серeda, О. В. Холодюк (перевидання). Вінниця: Видавництво ВНАУ, 2016. 95 с.
10. Гарькавий А. Д., Серeda Л. П., Кузнецов Ю. М. *Інтелектуальна власність в аграрному виробництві*. Вінниця : Тірас, 2004. 200 с.
11. Різальний апарат : пат. 55905 Україна : МПК A01D 43/08. № 2002076024; заявл. 19.07.02; опубл. 15.04.2003. Бюл. № 4.
12. Патент 1463182 СССР (SU), МПК 4 A01F 7/06. Аксиально-роторное молотильно-сепарирующее устройство / А. И. Русинов, Ю. Н. Ярмашев, Ю. А. Раздорский, В. А. Анашкин, Н. В. Мишулков и Г. М. Журавлева (Россия); «Ростельмаш» (Россия). 4246502/30-15; Заявл. 09.04.87; Опубл. 07.03.1989. Бюл. № 9. 6 с.: 10 іл.
13. Пневматичний висівний апарат : пат. 31440 Україна : МПК A01C 7/04. Опубл. 15.12.2000. 5 с.
14. Спосіб вирощування картоплі по ресурсозберігаючій технології і комбінований агрегат для його здійснення : пат. 35942 Україна : МПК A01B 49/04. № 99042331; заявл. 24.04.1991; опубл. 16.04.2001. Бюл. № 3.
15. Спосіб обробітку ґрунту під просапні культури : пат. 77867 Україна : МПК A01B 79/04. № u 2012 10977; заявл. 20.09.2012; опубл. 25.02.2013. Бюл. № 4.
16. Застосування просапної сівалки точного висіву як сівалки для посіву озимого ріпаку в богарних умовах півдня України : пат. 52052 Україна: МПК A01C 7/00. № u 201001944; заявл. 22.02.2010; опубл. 10.08.2010. Бюл. № 15.
17. Спосіб застосування органічних добрив із збалансованим умістом тривалентного хрому технології вирощування гречки : пат. 122262 Україна МПК A01C 21/00. № u 2017 07927; заявл. 28.07.2017; опубл. 26.12.2017. Бюл. № 24.

References

- [1] Romanadze L. D., Tsybulov P. M., Kulinich O. O. (2016). *Intelektualna vlasnist : Pidruchnyk*. Kherson : OLDI-PLYUS. [in Ukrainian].
- [2] Kuzyetsov YU. M. (2008). *Patentoznavstvo ta avtors'ke pravo: Pidruchnyk*. K : Kondor. [in Ukrainian].
- [3] Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny: chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopov. stanom. na 13.02.2020 r. // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2003, № 40-44, 356 s. [in Ukrainian].
- [4] Zakon Ukrayiny "Pro vlasnist" vid 07.02.1991 r. // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 1991. № 20. 249 s. [in Ukrainian].
- [5] Zakon Ukrayiny "Pro osnovy derzhavnoyi polityky v sferi nauky i naukovo-tekhnichnoyi diyal'nosti" vid 13 hrudnya 1991 r. // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 1991. № 2-3. 20 s. [in Ukrainian].
- [6] Zakon Ukrayiny "Pro naukovo-tekhnichnu informatsiyu" vid 25 chervnya 1993 r. // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 1993. № 33. 345 s. [in Ukrainian].
- [7] Zakon Ukrayiny "Pro okhoronu prav na vynakhody i ko-rynsni modeli" vid 15 hrudnya 1993 r. // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 1994. № 7. 32 s. [in Ukrainian].

- [8] Pro zatverdzhennya "Pravyl skladannya i podannya zayavky na vynakhid ta zayavky na korysnu model'" : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 22 sichnya 2001 r. № 22. 2001. № 22. 47 s. [in Ukrainian].
- [9] Sereda, L. P., Kholodyuk, O. V. (2016). *Metodychni rekomendatsiyi po oformlennnyu zayavky na vynakhid (korysnu model) z dystsypliny "Osnovy tekhnichnoyi tvorchosti ta patentoznavstva"*. Vinnytsya: Vydavnytstvo VNAU. [in Ukrainian].
- [10] Harkavyi, A. D., Sereda, L. P., Kuznyetsov, Yu. M. (2004). *Intelektualna vlasnist v ahrarnomu vyrobnytstvi*. Vinnytsya : Tiras. [in Ukrainian].
- [11] Rizalnyy aparat : pat. 55905 Ukrayina : MPK A01D 43/08. № 2002076024; zayavl. 19.07.02; opubl. 15.04.2003. Byul. № 4.
- [12] Patent 1463182 CCCR (SU), MPK 4 A01F 7/06. Aksialno-rotornoe molotylno-separiruyushchee ustroystvo / A. Y. Rusynov, Yu. N. Yarmashev, Yu. A. Razdorskyy, V. A. Anashkyn, N. V. Myshulkov y H. M. Zhuravleva (Rossyya); «Rostelmash» (Rossyya). 4246502/30-15; zayavl. 09.04.87; opubl. 07.03.1989. Byul. № 9. 6 s.: 10 il. [in Russian].
- [13] Pnevmatychnyy vysivnyy aparat : pat. 31440 Ukrayina : MPK A01S 7/04. Opubl. 15.12.2000. 5 s. [in Ukrainian].
- [14] Sposib vyroshchuvannya kartopli po resursozberihayuchiy tekhnolohiyi i kombinovanyy ahrehat dlya yoho zdiysnennya : pat. 35942 Ukrayina : MPK A01V 49/04. № 99042331; zayavl. 24.04.1991; opubl. 16.04.2001. Byul. № 3. [in Ukrainian].
- [15] Sposib obrobittu hruntu pid prosapni kul'tury : pat. 77867 Ukrayina : MPK A01V 79/04. № u 2012 10977; zayavl. 20.09.2012; opubl. 25.02.2013. Byul. № 4. [in Ukrainian].
- [16] Zastosuvannya prosapnoyi sivalky tochnoho vysivu yak sivalky dlya posivu ozymoho ripaku v boharnykh umovakh pivdnya Ukrainy : pat. 52052 Ukrayina: MPK A01S 7/00. № u 201001944; zayavl. 22.02.2010; opubl. 10.08.2010. Byul. № 15. [in Ukrainian].
- [17] Sposib zastosuvannya orhanichnykh dobryv iz zbalansovanykh umistom tryvalentnoho khromu tekhnolohiyi vyroshchuvannya hrechky : pat. 122262 Ukrayina MPK A01S 21/00. № u 2017 07927; zayavl. 28.07.2017; opubl. 26.12.2017. Byul. № 24. [in Ukrainian].

ОСОБЕННОСТИ ОФОРМЛЕНИЯ ФОРМУЛЫ ИЗОБРЕТЕНИЯ ИЛИ ПОЛЕЗНОЙ МОДЕЛИ КАК ОБЪЕКТЫ ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ

Изобретательская и патентно-лицензионная работа является неотъемлемой частью деятельности инженерно-технических и научных работников во всех сферах народного хозяйства. Изобретательство - создание технологического (технического) решение, отвечающее условиям патентоспособности (новизне, изобретательскому уровню и промышленной применимости). Такими решениями, в частности, могут быть изобретения или полезные модели. Так, оформление заявок, в том числе ее составной части - формулы изобретения и полезной модели формулы является актуальной задачей при подготовке материалов заявки для получения охранного документа - патента.

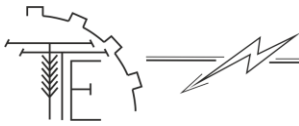
Объектом исследования в данной статье была подготовка, последовательность изложения с учетом структуры взаимосвязанных элементов и частей формулы, как составляющей заявки на изобретение или полезную модель.

Цель работы заключалась в полном, всестороннем исследовании правильного оформления формулы изобретения и полезной модели как составной части заявки, и той определяющей объем правовой охраны.

Задачей работы предполагалось: осуществить рассмотрение творчества и изобретательской деятельности человека как вида ее самореализации; проанализировать свойства изобретения и полезной модели как объекты правовой охраны; исследовать особенности оформления формулы изобретения и полезной модели.

Методика исследований была основана на методе материалистической диалектики, методах анализа и синтеза как информации из официальных источников так и информации из трудов других исследователей.

В научной работе рассмотрены особенности оформления формулы изобретения или полезной модели как составной части заявки, подаваемой к государственному предприятию "Украинский институт интеллектуальной собственности" для получения патента. Осуществлен анализ назначения формулы изобретения (полезной модели) и требования к ней. Так, признаки изобретения (полезной модели) в формуле изобретения (полезной модели) выкладывают таким образом, чтобы обеспечить возможность их идентификации, то есть однозначного понимания их

содержания специалистом на основе известного уровня техники. Осуществлен анализ состав формулы, которая содержит ограничительную, разделительную и отличительную части. Рассмотрены особенности содержания заявки на изобретение по "устройству", "способу" и "новому применению известного продукта или процесса".

Ключевые слова: творчество, изобретательство, изобретение, полезная модель, заявка, формула изобретения (полезной модели), правовая охрана.

Лит. 17.

FEATURES OF FORMULATION THE CLAIM OF INVENTION OR THE UTILITY MODEL AS OBJECTS OF LEGAL PROTECTION

Inventive and patent licensing work is an integral part of the activities of engineering, technical and scientific workers in all spheres of the economy. Invention is creation of technological (technical) solution that meets the conditions of patentability (novelty, inventive step and industrial applicability). Such solutions may, in particular, be inventions or utility models. Therefore, the processing of applications, in particular its component, which are the claim of invention and the utility mode formulal, is an urgent task when preparing the application materials for obtaining the security document - patent.

The object of the study in this article was the preparation, the sequence of presentation, taking into account the structure of the interrelated elements and parts of the formula, as a component of an application for an invention or utility model.

The purpose of the work was to fully and comprehensively investigate the proper execution of the claim of invention and the utility model as an integral part of the application, and one that defines the scope of legal protection.

The task of the work was: to consider the creativity and inventive activity of man as a form of self-realization; analyze the properties of the invention and utility model as objects of legal protection; investigate the features of the claim of invention and utility models.

The research methodology was based on the method of materialistic dialectics, methods of analysis and synthesis of both information from official sources and information from the works of other researchers.

The scientific work considers the peculiarities of execution of the claim of invention or utility model as an integral part of the application, which is submitted to the state enterprise "Ukrainian Institute of Intellectual Property" for a patent. The purpose of the claim of invention and its requirements have been analyzed. Thus, the features of the invention (utility model) in the claim of invention (utility model) are laid out in such a way as to enable them to be identified, that is, a clear understanding of their content by a person skilled in the art. The composition of the claim containing limiting, separating and distinguishing parts has been analyzed. The features of the content of the application for the invention of "device", "method" and "new application of a known product or process" are considered.

Key words: creativity, invention, utility model, application, the claim of invention, invention (utility model), legal protection.

Ref. 17.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Холодюк Олександр Володимирович – кандидат технічних наук, старший викладач кафедри "Агроінженерії та технічного сервісу" Вінницького національного аграрного університету (вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, 21008, Україна, e-mail: holodyk@vsau.vin.ua).

Булін Руслан Миколайович – студент 4-го курсу інженерно-технологічного факультету Вінницького національного аграрного університету (вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, 21008, Україна, e-mail: ruslan199812345@gmail.com)

Холодюк Александр Владимирович – кандидат технических наук, старший преподаватель кафедры "Агроинженерии и технического сервиса" Винницкого национального аграрного университета (ул. Солнечная, 3, г. Винница, 21008, Украина, e-mail: holodyk@vsau.vin.ua).

Булун Руслан Николаевич – студент 4-го курса инженерно-технологического факультета Винницкого национального аграрного университета (ул. Солнечная, 3, г. Винница, 21008, Украина, e-mail: ruslan199812345@gmail.com)

Kholodyuk Oleksandr – Ph.D, Senior Lecturer of the Department of "Operation of a machine-tractor park and technical service" of Vinnytsia National Agrarian University (3, Sonychna St., Vinnytsia, 21008, Ukraine, e-mail: holodyk@vsau.vin.ua).

Bulin Ruslan Mykolayovych – 4th year student of Engineering and Technology Faculty of Vinnytsia National Agrarian University (3, Sonychna St., Vinnytsia, 21008, Ukraine, e-mail: ruslan199812345@gmail.com).